

7. Doroghi Farkast június 14-én iktatták be. A beiktatásán tartott beszédében Jaross Andor belügyminiszter érintette a zsidókérdést; baljós hangon utalt a budapesti zsidók lehetséges deportálására: „Gondoskodni fogunk róla, hogy az összes fertőző elemet, amely a kozmopolitizmus természetes propagátora volt a fővárosban, kiiktassuk a város életéből.” *Uo.*, 172. o.

8. „Budapest székesfőváros polgármestere 147 501/1944. IX. sz. rendelete zsidók által lakható épületek kijelölésére a székesfőváros I. közigazgatási területén.” *Budapesti Közlöny*, 135. sz. 1944. június 17., 3–4. o. A *Közlöny*nek ugyanez a száma (4–8.) tartalmazza a rendeleteket, melyek megjelölik a város más kerületeiben lévő utcákat és házakat, amelyekben zsidók lakhattak, azaz a 147 502/1944. IX.-től a 147 514/1944. IX. sz. rendeletig a II.-től a XIV. kerületre vonatkozólag. Az épületek eredeti minősítése után benyújtott panaszok nyomán két további rendeletet bocsátottak ki az épületek átminősítésére, többnyire a nem zsidóknak kedvezve. Lásd a 148 451/1944. IX. és a 148 452/1944. IX. sz. rendeleteket, *uo.*, 1944. június 24., 6–9. o.

A polgármester hatásköre ezen a területen az 1610/1944. M. E. sz. minisztertanácsi rendeleten alapult, mely a gettók létesítésére, valamint a belügyminiszter 523 926/1944. XXI. sz. utasításán, mely ugyanarra a kérdésre vonatkozott.

9. 10 761/VII. Res. 1944. sz. rádióüzenet minden csendőregységnek 1944. június 16-án esti 8.04 órakor. *MOL*, 99. tekercs.

10. A háború alatt és után a Tanácsot szigorúan bírálták a zsidók koncentráálásában játszott szerepéért. A kiket kilakoltattak lakásukból, természetesen a Tanácsot hibáztatták – mintha kizárólagos hatalma lett volna az átköltöztetési program felett. Bár – elkerülhetetlenül – sok méltánytalanság történt, ha azonban figyelembe vesszük a rendelkezésre álló korlátozott időt, meg kell állapítanunk, hogy a Tanács igen ügyesen járt el az átköltöztetéseknek a körülményekhez képest a lehető legkisebb fájdalommal való lebonyolításában. Pénzt és szállítómunkásokat is rendelkezésre bocsátott a szükséges költségek fedezéséhez. A Tanács álláspontjáról lásd Stern Samu nyilatkozatát, *HfS*, 3:23–24. o.

11. A Zsidó Tanács funkcionális-végrehajtó egységeinek leírását és értékelését lásd a 14. fejezetben.

12. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 167. o.

13. Jaross Andor 1945–46-os perében felhasznált memorandum egy példánya a szerző birtokában.

14. Lásd a 7200/fk. eln. 1944. sz., a rendőrkapitányság által június 23-án kiadott rendeletet, *MOL*, 15. tekercs. Lásd továbbá Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 170–171. o.

15. Az 1944. augusztus 2-i minisztertanácsi ülésen Jaross úgy becsülte, hogy a budapesti zsidók száma 280 000, közülük 170 000 lakott csillagos házakban, a többi pedig „illegálisan” keresztények lakta épületekben. *Vádirat*, 3:329. o.

16. *Magyarországi Zsidók Lapja*, 6, 27. sz. (1944. július 3.), 3. o. Ugyanez a szám tanulságos írást tartalmaz (5. o.) a zsidók lakbérfizetési kötelezettségéről azokkal a lakásokkal kapcsolatban, ahonnan kilakoltatták őket. Bérlői kötelezettségeik ezek szerint a lakáskiürítés hónapjának utolsó napjáig terjedtek, vagyis június 30-ig kellett fizetniük a lakbért.

17. Lásd például a Budai Zsidó Hitközség felhívását, hogy jelentsék be új címüket mindazok, akik március 1-je óta „váltottak lakást”. Jóllehet a felhívást valószínűleg a hatóságok kérésére bocsátották ki, nehéz elhinni, hogy a zsidó vezetők még nem tudtak arról, milyen fontos szerepet játszanak az efféle listák a nácik deportálási programjában *Uo.*, 6. 28. sz. (1944. július 13.), 2., 4. o.